

BARUKI

Enshokolezi

Eci citabu cayandikagwa na bantu banji banji. Omurhondêro gwâco gu-rhumayisa oku Baruki ye wacyandikaga erhi ali mwandisi w'omulêbi Yeremiya (1,1-14). Cikwône bigabi biguma biguma byayandikagwa n'owundi muntu erhi n'abandi bantu. Buzinda muntu muguma abiheba haguma, càbà citabu ciguma, cahêka izino Iya Baruki, muntu wagwerhe irenge linene. Eco citabu cirhuyêreka oku Abayahudi bàli kuli na aka-Nyamuzinda k'e Yeruzalemu bàcihangana okushimbûlira enyigirizo n'okuyunjuza amarhegeko gâbo: okusalira, okurherekêra omu milungano, okushimba Amarhegeko, okuyumvikana na bene wâbo b'e Yeruzalemu, okulangalira okuyisha kw'Omu-cunguzi.

EBIRIMWO

1. Enshokolezi: cigabi 1,1-14

2. Isala ly'abalulize: c. 1,15-3, 8

3. Olwimbo lw'oburhimanya: c. 3,9-4,4

4. Endûlû n'obulungalire bwa Yeruzalemu: c. 4,5-5,9

Amaruba ga Yeremiya: Okuleka okuharâmya banyamuzinda bw'obu-nywesi: c. 6

1

Enshula-mwanzi

Baruki embere z'olubaga lw'Abayahudi e Babiloni

¹Ebi biri binwa by'ecitabu Baruki, mwene Neriya^a, Neriya ya Masiyaⁱ, Masiya ya Sedekiyaⁱ, Sedekiya^b mwene Asadiya^c, mwene Hilkiya^d ayandikiraga e Babiloni, ²omu mwaka gwa karhanu, nsiku ndarhu z'omwêzi, ga-lya mango Abakaldeya bāgwarhaga Yeruzalemu, banamudûlika muliro^e. ³Baruki anacisomera ebinwa by'eci citabu embere za Yekoniya^f mwene Yehoyakimu, mwâmi w'e Yuda, n'embere z'abantu boshi balishubûzinye mpu bayish'iyumva, ⁴embere z'abarhambo na bagala ba mwâmi, embere z'abagula, embere z'abantu boshi, abakulu n'abarho, embere za ngasi boshi bàli e Babiloni, ishiriza ly'olwishi lwa Sudi. ⁵Abantu bakazilaka, bacîshalisa, banashenga e- mbere za Nyakasane. ⁶Okubundi banacisholola ensaranga, ngasi muguma akaz'ihâna nk'oku anahashire, ⁷bazirhurna e Yeruzalernu, ernw'ornudâhwa Yowakirnu, nugala wa Helkiyaⁱ, rnwinjiku Salornu, n'ernwa abandi badiâhwa bali hagurna naye eyo Yeruzalernu. ⁸Baruki ye wali erhi ashubûzize ebirugu by'ornu ka-Nyamuzinda ka Nyakasane, ornu nsiku ikurni z'ornwêzi gwa Siwani, byâli birugu bya rnarahle Sedekiyaⁱ, rnwene Yosiyasi rnwâmi w'e Yuda âtulisagya, ⁹erhi Nabukondonozori mwârni w'e Babiloni arnays'iluliza Yekoniya kurhenga e Yeruzalernu anamuhêka e Babiloni hagurna n'abarha-rnbo, abashwêke, abakulu b'olubaga n'olubaga lwoshi. ¹⁰Banaciderha, rnpu: «Loli oku rhwammurhumîre ensaranga, ogwo rnubalê rnugulernwo ernbâgwa z'okuhâna ntûlo n'enterekêro oku byâha, rnugule enshângi, rnujire entûlo, rnuhâne enterekêro oku luhêrero lwa Nyakasane Nyamuzinda wirhu, ¹¹munasengerere akalamo ka Nabukondonozori, mwâmi w'e Babiloni, n'ak'ornugala Baltazari, lyo ensiku zâbo za hano igulu ziba nk'ez'ernalunga. ¹²Okubundi obwo Nyakasane arhuhe emisi arhurnolekere n'arnasû, rhularne idako ly'ecihôho ca Nabukondonozori, n'idako ly'ecihôho c'ornugala Baltazari, rhubarhurnikire nsiku nyinji bwenêne rhunarhone ornu rnasû gabo^g. ¹³Nirhu rnurhusengerere ernwa

^a1.1 Omu cihebraniya, Neriya ye Neriya ; Masiya ye Masiya;

^b1.1 omu cihebraniya, Sedekiya ye Sedekiya, Masiya ye Masiya

^c1.1 omu cihebraniya, Asadiya ye Asadiya

^d1.1 omu cihebraniya, Hilkiya ye Hilkiya

^e1.2 Mwaka gwa karhanu kurhenga Abayahudi bahêkagwa e Babiloni. Lola Yer 52, 12; 2 Bam 25, 8.

^f1.3 omu cihebraniya, Yekoniya ye Yekoniya

^g1.12 Okulama idako ly'ecihôho ca Nabukondonozori kwo kulangwa na Nabukondonozori.

Nyakasane Nyarnuzinda wirhu, bu-lya rhwàgornîre Nyakasane Nyarnuzinda wirhu, na kuhika olusiku lw'ene, obu-rhe n'obukunizi bwa Nyamuzinda burhasag'irhurhengkwo. ¹⁴ Cazindà nrusorne eci citabu rhummurhumire lyo mujira obucîyunjuze bw'ebyâha, omu ka-Nyarnuzinda ka Nyakasane, arnango g'olusiku lukulu, n'ezindi nsiku zi-kwânîne. ¹⁵ Muyish'iderha ntya, npu:

I. Isala ly'abalulize

Okufulûla ebyâha

«Obushinganyanya buli bwa Nyakasane Nyarnuzinda wirhu, ci kwône kuli rhwe, nshonyi ebusù, nk'oku binabonekîne ene! Nshonyi oku rnuntu w'e Yudeya n'abantu b'e Yeruzalernu^h, ¹⁶ nshonyi oku bâmi birhu, abarharnbo birhu, abadâlhwâ birhu, abalêbi birhu na balarha. ¹⁷ Bulya rhwâbihîre Nyakasa-ne, ¹⁸ rhwâmugomîre, rhurhayumvirhizagya izù lya Nyakasane Nyamuzinda wirhu, owâkâgirhubwîra mpu rhukulikire amarhegeko âhizire embere zirhu. ¹⁹ Kurhenga lulya lusiku Nyakasane ârhenzagya balarha omu cihugo c'e Misiri kuhika olusiku lw'ene, rhurhasag'ihusa okuba bagoma emunda Nyakasane Nyamuzinda wirhu ali, rhwanakaz'ikola ebigalugalulu omu kurhayumva izù lyaâge. ²⁰ Na kandi, nk'oku binabonekîne ene, amahanya garhunanîrekwo, na zi-rya nfûlago Musa mwambali wa Nyamuzinda âderhaga oku irhegeko lya Nya-kasane, lulya lusiku ârhenzagya balarha omu cihugo c'e Misiri mpu arhuhe ecihugo cihululamwo amarha n'obûci. ²¹ Rhurhayumvirhizagya izù lya Nyaka-sane Nyamuzinda wirhu, nk'oku ebinwa hy'abalêbi bâge akagirhurhumira binadesire, ²² ci rhweshi rhwâkâgenda ngasi muguma nk'oku omurhima gwâge mubî gunamubwîzire, okurhumikira abandî banyamuzinda, okujira ebiri biga-lugalulu omu masù ga Nyakasane Nyamuzinda wirhu.

BAPOYX 1

¹ Καὶ οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου, οὓς ἔγραψεν Βαρουχⁱ υἱὸς Νηριου υἱοῦ Μασσαιου υἱοῦ Σεδεκιου υἱοῦ Ασαδιου υἱοῦ Χελκιου ἐν Βαβυλῶνι ² ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ ἐν ἐβδόμῃ τοῦ μηνὸς ἐν τῷ καιρῷ, ὃ ἔλαβον οἱ Χαλδαῖοι τὴν Ἱερουσαλημ καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν ἐν πυρὶ. ³ καὶ ἀνέγνω Βαρουχ τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου ἐν ὧσιν Ἰεχονίου υἱοῦ Ἰωακὶμ βασιλέως Ἰουδα καὶ ἐν ὧσιν παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἐρχομένων πρὸς τὴν βίβλον ⁴ καὶ ἐν ὧσιν τῶν δυνατῶν καὶ υἱῶν τῶν βασιλέων καὶ ἐν ὧσιν τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐν ὧσιν παντὸς τοῦ λαοῦ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, πάντων τῶν κατοικούντων ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ποταμοῦ Σουδ. ⁵ καὶ ἔκλαιον καὶ ἐνήστευον καὶ ἠύχοντο ἐναντίον κυρίου ⁶ καὶ συνήγαγον ἀργύριον, καθὰ ἐκάστου ἡδύνατο ἢ χεὶρ, ⁷ καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἱερουσαλημ πρὸς Ἰωακὶμ υἱὸν Χελκιου υἱοῦ Σαλωμ τὸν ἱερέα καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν τοὺς εὐρεθέντας μετ' αὐτοῦ ἐν Ἱερουσαλημ

⁸ ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴκου κυρίου τὰ ἐξενεχθέντα ἐκ τοῦ ναοῦ ἀποστρέψαι εἰς γῆν Ἰουδα τῇ δεκάτῃ τοῦ Σιουαν, σκεύη ἀργυρᾶ, ἃ ἐποίησεν Σεδεκίας υἱὸς Ἰωσὰ βασιλεὺς Ἰουδα ⁹ μετὰ τὸ ἀποικίσαι Ναβουχοδονοσορ βασιλέα Βαβυλῶνος τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς δεσμώτας καὶ τοὺς δυνατοὺς καὶ τὸν λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ Ἱερουσαλημ καὶ ἦγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα.

¹⁰ καὶ εἶπαν Ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον, καὶ ἀγοράσατε τοῦ ἀργυρίου ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας καὶ λίβανον καὶ ποιήσατε μαννα καὶ ἀνοίσате ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου θεοῦ ἡμῶν ¹¹ καὶ προσεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς Ναβουχοδονοσορ βασιλέως Βαβυλῶνος καὶ εἰς ζωὴν Βαλτασαρ υἱοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὧσιν αἱ ἡμέραι αὐτῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ¹² καὶ δώσει κύριος ἰσχύϊν ἡμῖν καὶ φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ζησόμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν Ναβουχοδονοσορ βασιλέως Βαβυλῶνος καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν Βαλτασαρ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡμέρας πολλὰς καὶ εὐρήσομεν χάριν ἐναντίον αὐτῶν. ¹³ καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ὁ θυμὸς κυρίου καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἅφ' ἡμῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ¹⁴ καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον τοῦτο, ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἐξαγορεύσαι ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς καὶ ἐν ἡμέραις καιροῦ, ¹⁵ καὶ ἐρεῖτε Τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ αἰσχύνῃ τῶν προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἀνθρώπῳ Ἰουδα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλημ ¹⁶ καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς προφήταις ἡμῶν καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, ¹⁷ ὧν ἡμάρτομεν ἐναντὶ κυρίου ¹⁸ καὶ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασιν κυρίου, οἷς ἔδωκεν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν. ¹⁹ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἣς ἐξήγαγεν κύριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ

^h1.15 Aga mahano gayêrekire gurhi Ahayahudi bacijaga emurhima, bayemêra oku bàbihire (Bar 1, 15-20), bàgerêreza oku Nyamuzinda abahîre obuhane bushingânîne (Bar 2, 1-10). Rhulole muli Dan 9, 4-19.

ⁱ1.1 <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/septuagint-lxx/read-the-bible-text/> (11/12/2020)

γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἤμεθα ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν ἡμῶν καὶ ἐσχεδιάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκοῦειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. ²⁰ καὶ ἐκολλήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κακὰ καὶ ἡ ἄρα, ἣν συνέταξεν κύριος τῷ Μωϋσῇ παιδί αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ, ἥ ἐξήγαγεν τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσάν γάλα καὶ μέλι ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ²¹ καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ πάντας τοὺς λόγους τῶν προφητῶν, ὧν ἀπέστειλεν πρὸς ἡμᾶς, ²² καὶ ὥχόμεθα ἕκαστος ἐν διανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ἐργάζεσθαι θεοῖς ἐτέροις ποιῆσαι τὰ κακὰ κατ' ὄφθαλμοῦς κυρίου θεοῦ ἡμῶν

2

¹ Co cirhumire Nyakasane ayunjuliza akanwa aderhaga kuli rhwe, oku bacîrânuzi birhu balirhegesire Israheli, oku bâmi n'abarhambo birhu, oku bantu b'Israheli n'ab'e Yuda, ² hano idako ly'amalunga harhasag'ijirwa ebiri nk'ebi ajizire aha Yeruzalemu, nka kulya binayandisirwe omu Irhegeko Iya Musa; ³ kuhika rhwalinda rhuhiha aha omuntu alya enyama y'omugala, owu-ndi naye alye enyama y'omwâli. ⁴ Na kulusha aho, Nyakasane abahâna omu buhashe bw'amâmi garhuzungulusire goshi, mpu Iyo rhubâ masheka na binioko emw'abantu b'ebihugo birhuli eburhambi n'obundi, ebi Nyakasane arhushandabanyizemwo. ⁵ Rhwâbâ bashizi, ahâli h'okubâ barhegesi, bulya rhwiâbihîre Nyakasane Nyamuzinda wirhu, erhi rhubula buyumvirhiza izû lyage. ⁶ Obushinganyanya bunali bwa Nyakasane Nyamuzinda wirhu, ci kuli rhwe na kuli balarha, nshonyi ebusû nk'oku binabonekîne ene. ⁷ Ebi Nyakasane aderhaga kuli rhwe byoshi, ago mahanya goshi gacihonda kuli rhwe. ⁸ Rhurha-shengaga obusû bwa Nyakasane nti ahindule enkengêro z'omurhima mubî gwa ngasi muguma muli rhwe. ⁹ Nyakasane naye âbikirira ago mahanya ânarhu-rhumirago; bulya Nyakasane abâ mushinganyanya mw'ebi ârhurhegekaga mpu rhujire byoshi, ¹⁰ ci kwône rhurhayumvirhizagya izû lyâge lyarhubwîraga mpu rhukaz'igera omu njira y'amarhegeko Nyakasane ahizire embere zirhu.

Ornusengero gw'amingingo

¹¹ Lero bunôla, Yagirwa Nyakasane, Nyamuzinda w'Israheli, we wârhenza-gya olubaga lwâwe omu cihugo c'e Misiri n'okuboko kwâwe kuzibuzibu, omu biman'yiso n'ebirhangâzo, oku buhashe bunene n'okuboko kulambûle, wâcîbo-nera ntyo Izîno ly'irenge kuhika ene! ¹² Yagirwa Nyakasane, Nyamuzinda wi-rhu, rhwajizire ebyâha, rhwâlogosire, rhwâbuzire obushinganyanya oku ma-rhegeko gâwe. ¹³ Ojire obukunizi bwâwe burhugere kuli bulya rhukola rhusigîre mâhungâ masungunu omu karhî k'amashanja wârhusandabanyizemwo. ¹⁴ Yagirwa Nyakasane, oyumvirhize ensengero n'endûlû yirhu, orhucize erhi lukengwa lwâwe lurhumire, orhuyêrekeze olukogo lwâwe embere z'abantu bârhululizagya, ¹⁵ Iyo n'igulu lyoshi limanya oku we Nyakasane Nyamuzinda wi-rhu, bulya Israheli n'iburha lyâge Izîno lyâwe bayirisirwe. ¹⁶ Yagirwa Nyakasa-ne, olole kurhenga ebwa ndâro yâwe ntagatifu, orhukengêre: rhega okurhwiri, orhuyumvirhize; ¹⁷ lambûla^k amasû gâwe Nyakasane, obone: emifu y'ekuzimu, eyarhenzibwe omuka omu mubiri, arhali yo yankahâ Nyakasane irenge n'obu-kuze, ¹⁸ ci omurhima gugogomirwe bwenêne, omuntu wagenda ayûnamirize anajogonokîrwe; amasû gali buzimangana, n'omurhima gushâlisire, byo bya- nkakuhâ irenge n'obukuze, Yagirwa Nyakasane!

¹⁹ Rhurhacikubagiri makwânane ga balarha erhi ga bâmi birhu obu rhwadu-bulira ensengero zirhu embere ly'obusû bwâwe, Yagirwa Nyakasane, Nyamuzinda wirhu. ²⁰ Bulya warhurhulirekwo oburhe n'omutula gwâwe, nk'o-ku wanaderhaga mîra omu kanwa k'abalêbi bambali bâwe, amango wade-rhaga, erhi: ²¹ «Ntya kwo Nyakasane adesire: Mugombye ebirhugo, mu-rhumikire mwâmi w'e Babiloni, Iyo muyishibêra omu cihugo nahâga bâsho. ²² Ci akaba murhayumvirhizi izû Iya Nyakasane ommubwizire mpu mu-rhumikire omwâmi w'e Babiloni, ²³ ncijira kwoshi kuhika izû ly'arnasîma n'o-mwishingo, izû ly'omuhya-mulume n'ery'omuhya bizimangane omu bishagala bya Yuda birhenge n'omu Yeruzalemu, ecihugo coshi ciyôrhe bwâmwa, ci-rhâciyimbwemwo muntu.» ²⁴ Ci kwone rhurhayumvirhizagya izû Iyâwe Iyakâg'irhubwîra mpu rhurhumikire omwâmi w'e Babiloni, lero wayunjuliza ntyo ebinwa waderhaga omu kanwa k'abalêbi bambali bâwe, erhi: «Amavuha g'abâmi birhu n'amavuha ga balarha gabishûlwa aha gâli

¹**2.11** Okurhenga omu bujâ bw'e Misiri kw'oluhaga lw'Israheli, kwârhumâ irenge Iya Nyamu-bâho Iyalengerera; okwo kwârhumâ baba n'obulangalire omu ngasi cijiro c'obucire. Omu kucihâ olukengwa, Nyamubâho ayôkola Bayahudi baguma (Bar 2, 11-18), ci, barhali balingânîne okubabaliirwa (Bar 2, 19-26), cikône Nyamubâho abamanyisa oku olubaga lwâge lucîyunjuze lunamugalukire (Bar 2, 27-35). Isala ly'okucîyunjuza (3, 1-8).

^k**2.17** lambûla amasû, kandi erhi: "bungûla amasû"

¹**2.18** «Abirhohye b'en'igulu» bwo balanganyizibwe obucunguzi (Lola Sof 2, 3).

omu nshinda.» ²⁵ Go gano ganakolaga galangisirwe oku idûrhu ly'omûshi n'oku mboho y'olubula lw'obudufu; bafîre omu malumwa madârhi, g'ishali n'engôrho n'obukagwa, ²⁶ n'eyi nyumpa yakâg'iderhwa izîno lyâwe wayihindwîre yayôrha nk'oku ena-kola eyôsire ene, erhi bugamba bw'enyumpa y'Israheli n'enyumpa ya Yuda bu-rhuma.

²⁷ Ciru na ntyo, Nyakasane, kwo warhujirîre nk'oku obwonjo bwâwe bunali n'obutûdu bwâwe bunji bwenêne, ²⁸ nk'oku wanali erhi wadesire omu kanwa ka mwambali wâwe Musa lulya lusiku wamurhegekaga mpu ayandikire Irhegeko lyâwe embere Iya bene Israheli, waderha, erhi: ²⁹ «Mukabà mu-rhayumivirhîzi izù lyâni, mwabona oku oyu nyamugege w'abantu yeshi anyiha, babe mâhungà ga bantu omu karhî k'amashanja nayish'ibashandabanyamwo, ³⁰ bulya mmanyire oku barhanyumve, bali lubaga lwa cikanyi-cirhagomba. Ci kwône bacicija emurhima bonene mw'eryo ihanga Iya bene balulizibwemwo, ³¹ banamanye oku nie Nyakasane Nyamuzinda wâbo. Nabahà omurhima n'amarhwiri g'okuyumva. ³² Bampêra irenge mw'eco cihugo balulizibwemwo, bakengêra izîno lyâni; ³³ barhacibe bacikanyi-cirhagomba; bashologorhwa n'e- bijiro byâbo bibi bakengêra omwanya gwa bishe bagomeraga Nyakasane. ³⁴ Okubundi nshub'ibagalula omu cihugo nalaganyagya bishe wâbo Abrahamu, Izaki na Yakobo, baciyimemwo. Nâbaluza barhanacinyihe. ³⁵ Nâbayîmangiza endagâno y'ensiku n'amango, Iyo mba Nyamuzinda wâbo, nabo babe lubaga lwâni. Ciru n'olubaga lwâni lw'Israheli ntakacilurhenza omu cihugo naluhire.»

BAPOYX 2

¹ καὶ ἔστησεν κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς δικαστὰς ἡμῶν τοὺς δικάσαντας τὸν Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἡμῶν καὶ ἐπὶ ἄνθρωπον Ἰσραὴλ καὶ Ιουδα. ² οὐκ ἐποιήθη ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καθὰ ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσῆ ³ τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς ἄνθρωπον σάρκας υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἄνθρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ. ⁴ καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχειρίους πάσαις ταῖς βασιλείαις ταῖς κύκλῳ ἡμῶν εἰς ὀνειδισμόν καὶ εἰς ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τοῖς κύκλῳ, οὗ διέσπειρεν αὐτοὺς κύριος ἐκεῖ. ⁵ καὶ ἐγενήθησαν ὑποκάτω καὶ οὐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτομεν κυρίῳ θεῷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ ἀκοῦειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.— ⁶ τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἡ αἰσχύνη τῶν προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ⁷ ἃ ἐλάλησεν κύριος ἐφ' ἡμᾶς, πάντα τὰ κακὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς. ⁸ καὶ οὐκ ἐδεήθημεν τοῦ προσώπου κυρίου τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ τῶν νοημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. ⁹ καὶ ἐγρηγόρησεν κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς, καὶ ἐπήγαγε κύριος ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος ὁ κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐνετείλατο ἡμῖν. ¹⁰ καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασιν κυρίου, οἷς ἔδωκεν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν.— ¹¹ καὶ νῦν, κύριε ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασιν καὶ ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ¹² ἡμάρτομεν ἡσεβήσαμεν ἠδικήσαμεν, κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ἐπὶ πᾶσιν τοῖς δικαιώμασιν σου. ¹³ ἀποστραφήτω ὁ θυμὸς σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ. ¹⁴ εἰσάκουσον, κύριε, τῆς προσευχῆς ἡμῶν καὶ τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἔνεκεν σοῦ καὶ δὸς ἡμῖν χάριν κατὰ πρόσωπον τῶν ἀποικισάντων ἡμᾶς, ¹⁵ ἵνα γνῶ πᾶσα ἡ γῆ ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπεκλήθη ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. ¹⁶ κύριε, κάτιδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου καὶ ἐννόησον εἰς ἡμᾶς· κλῖνον, κύριε, τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον. ¹⁷ ἄνοιξον, κύριε, τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἰδέ· ὅτι οὐχ οἱ τεθηκότες ἐν τῷ ᾄδῃ, ὧν ἐλήμφθη τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν, δώσουσιν δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ, ¹⁸ ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἡ λυπούμενη ἐπὶ τὸ μέγεθος, ὃ βαδίζει κύπτον καὶ ἀσθενοῦν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ ἐκλείποντες καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινώσα δώσουσίν σοι δόξαν καὶ δικαιοσύνην, κύριε. ¹⁹ ὅτι οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλομεν τὸν ἔλεον ἡμῶν κατὰ πρόσωπόν σου, κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ²⁰ ὅτι ἐνήκας τὸν θυμόν σου καὶ τὴν ὀργὴν σου εἰς ἡμᾶς, καθάπερ ἐλάλησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν λέγων ²¹ Οὕτως εἶπεν κύριος Κλῖνατε τὸν ὦμον ὑμῶν καὶ ἐργάσασθε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος καὶ καθίσате ἐπὶ τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. ²² καὶ ἐὰν μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου ἐργάσασθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, ²³ ἐκλείψειν ποιήσω ἐκ πόλεων Ιουδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφροσύνης καὶ φωνὴν χαρμοσύνης, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον ἀπὸ ἐνοικούντων. ²⁴ καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου ἐργάσασθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ ἔστησας τοὺς λόγους σου, οὓς ἐλάλησας ἐν χερσίν τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν τοῦ ἐξενεχθῆναι τὰ ὅσα βασιλέων ἡμῶν καὶ τὰ ὅσα τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν, ²⁵ καὶ ἰδοὺ ἐστὶν ἐξερριμμένα τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ ἀπεθάνοσαν ἐν πόνοις πονηροῖς, ἐν λιμῷ καὶ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν ἀποστολῇ. ²⁶ καὶ ἔθηκας τὸν οἶκόν, οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐπ' αὐτῷ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη διὰ πονηρίαν οἴκου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου Ιουδα.— ²⁷ καὶ ἐποίησας εἰς ἡμᾶς, κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, κατὰ πᾶσαν ἐπιείκειάν σου καὶ κατὰ πάντα

οἰκτιρμόν σου τὸν μέγαν, ²⁸ καθὰ ἐλάλησας ἐν χειρὶ παιδός σου Μωυσῆ ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλαμένου σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου ἐναντίον υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων ²⁹ Ἐὰν μὴ ἀκούσῃς τῆς φωνῆς μου, ἣ μὴν ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη ἡ πολλή αὕτη ἀποστρέψει εἰς μικράν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὗ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ. ³⁰ ὅτι ἔγνω ὅτι οὐ μὴ ἀκούσωσίν μου, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλός ἐστιν. καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν ³¹ καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καὶ ὦτα ἀκούοντα, ³² καὶ αἰνέσουσίν με ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐτῶν καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός μου ³³ καὶ ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τοῦ νώτου αὐτῶν τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπὸ πονηρῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι μνησθήσονται τῆς ὁδοῦ πατέρων αὐτῶν τῶν ἁμαρτόντων ἐναντι κυρίου. ³⁴ καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν ὥμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ἰακώβ, καὶ κυριεύσουσιν αὐτῆς· καὶ πληθυνῶ αὐτούς, καὶ οὐ μὴ σμικρυνθῶσιν. ³⁵ καὶ στήσω αὐτοῖς διαθήκην αἰώνιον τοῦ εἶναι με αὐτοῖς εἰς θεὸν καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν· καὶ οὐ κινήσω ἔτι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς, ἣς ἔδωκα αὐτοῖς.—

3

¹ Yagirwa Nyakasane Ogala-byoshi, Yagirwa Nyamuzinda w'Israheli, murhima gugogomîrwe, murhima guruhadêkeriri byo bidwîrhe byakubirikira. ² Oyumvirhize Nyakasane, onababalire, bulya rhwajizire ebyâha embere zâwe, ³ wehe oyôrha obâho ensiku zoshi, ci rhwehe. rhwaherêrekire lwoshi! ⁴ Yagi-rwa, Nyakasane Ogala-byoshi, Nyamuzinda w'Israheli, oyumvirhize, Waliha, omusengero gw'eyi mifu y'Israheli, bu bana ba balya bantu bâkubîhiraga: ba-rhâyumvagya izû Iya Nyakasane Nyamuzinda wâbo, lêro amahanya ga- rhunanîragekwo. ⁵ Orhacikengeraga ebyâha bya balarha, ci mwo kano kasanzi, okengêre okuboko kwâwe n'izîno lyâwe^m, ⁶ bulya we Nyakasane Nyamuzimla wirhu, nirhu rhukâkukuza Nyakasane. ⁷ Bulya wahizire ecâba câwe omu mi-rhima yirhu, mpu Iyo rhukaz'ishenga Izîno lyâwe. Rhulonzize rhukaz'ikukuza mw'obu bukagwa bwirhu, bulya rhwarhenzize obubî bwa balarha omu mirhima yirhu, bo bâkujiriraga ebyâha. ⁸ Ololage oku ene rhuli mw'obu bukagwa wa- rhushandabanyizemwo mpu rhube banyamakobwa, bahehêrere, erhi mabî ga balarha garhuma bo bacinanûlaga kuli Nyakasane Nyamuzinda wirhu.

II. Oburhimanya: kashambala Israheli arhashangira na ndi

- ⁹ Wâni Israheli, yumvirhiza amarhegeko g'obuzine, orhege okurhwiri kwâwe, okengukwe, orhacibe idâga.
- ¹⁰ Kurhi oku, wâni Israheli, ci oli omu cihugo c'abashombanyi bâwe? Ca- rhumire washosihalira ihanga Iya bene?
- ¹¹ Wâhemukîre omu karhî k'abapagani, bali nka mifu, waganjirwa muli banya-kwigendera bâjà ekuzimu.
- ¹² Kali bulya wâlesire Enshoko y'Obushinganyanya.
- ¹³ Ocishimbaga enjira ya Nyamuzinda, wankabwîne omurhûla ensiku n'ama-ngo.
- ¹⁴ Manyîrira ngahi obumanye buli, n'emisi, n'obukengêre: Iyo omanyanya ngahi obunji bw'ensiku buli, omanyane n'aha obulangashane bw'amasû buli n'omurhûla.

Ntaye wankahash'ifulûla obushingauyanya

- ¹⁵ Ndi wafulwîre aha obushinganyanya buhanda n'omu Obushinganyanya bubikirwa?
- ¹⁶ Ngahi baligi balya barhegesi b'amashanja na balya bâkag'ishwêka ensimba z'erubala,
- ¹⁷ balya bakag'irhegeka ebinyunyi by'ernalunga, balunda ensaranga n'amasholo, byo abantu bacîkubagira, balya bantu obugale bwâbo burhâgwerhe lugero?
- ¹⁸ Erhi balya bakâg'itula arnarhale n'obushiru bunene kuhika emikolo yabo ya- rhaluka obukengêre?
- ¹⁹ Boshi bahirigisire, bakaz'iyandagalira ekuzirnu! N'abandi bayisha enyurna zâbo.
- ²⁰ Abarho kulusha babalirwwo, babwîne oburnoleke banabêra hano igulu, ci kwône barharnanyaga enjira y'obushinganyanya,
- ²¹ barhashibiriraga okurnanya emikâba yabwo, nabo abana bacîyegûla n'enjira ya bishe.
- ²² Ntâye wayurnvirhe Obushinganyanya bwaderhwa e Kanani, nîsi erhi bwâba- nwa e Temani,
- ²³ ciru bene Hqgari balongereza amalenga ga hano igulu abarhunzi b'e Merani n'ab'e Tema,

^m3.5 Eyi milongo: 3, 5-4, 1, eyerekire Obukuze bw'obushinganyanya. Rhulole muli Mig 8; Burh 24; Ayu 28.

abahugûla emigani n'abalongereza amalenga, barhama-nyaga enjira y'Obushinganyanya barhanashibiriraga okumanya ernikâba yabwo.

²⁴ Mâshi Israheli, ala oku enyumpa ya Nyarnuzindaⁿ yaluga wâni, ala oku ecihugo c'omwîmo gwâge cagaliha wâni!

²⁵ Ciba cinene cirhajira lubibi, ciba cirîrî kurhalusa olugero!

²⁶ Yo baburhagwa balya bantu banênênè ba nrîra, balya bàli balîrî bwenêne na ntwâli omu bîrha.

²⁷ Arhali bo Nyamuzinda àcîshozire, arhanali bo àyeresire enjira y'Obushinga-nyanya;

²⁸ boshi baherêrekera, bulya barhagwerhe bumanye, baherêrekera erhi buhwi-nja bwâbo burhuma.

²⁹ Ndi wâsôkire emalunga agend'iburhola anabuyandagaza kurhenga omu bi-tù?

³⁰ Ndi wayikîre enyanja aj'ibulonza abulêrha oku citwîro ciri nk'ec'amasholo gacîre bwenêne?

³¹ Ntâye ciru n'ornuguma oyishi enjira y'Obushinganyanya, ntâye wankamanya aha bugera.

Nyamuzinda yene ye hà Israheli obushinganyanya

³² Ci kwône, Olya oyishi byoshi, yeki oyishi enjira yabwo, àyifulûlaga n'obuke-ngêre bwâge: Yene wayimanzagya igulu burhadundagana, analiyunjuza nsimba za magulu ani.

³³ Anarhume obulangashane npu bugende; anashub'ibuhamagala buyishe bwajuguma.

³⁴ Enyenyêzi kulangashana zilangashana, ziyîze n'omwishingo.

³⁵ Anazihamagale, nazo ziyakûze, mpu: «Ho rhuli hano!» Obwo zilangashane n'ornwishingo, Mulemi wazo orhumire.

³⁶ Oyo ye Nyamuzinda wirhu, ciru nta wundi omushusha.

³⁷ Afulwîre enjira z'Obushinganyanya zoshi, azifumbika Yakobo, mwambali wâge, na Israheli, murhonyi wâge.

³⁸ Obushinganyanya nabwo bwâpamuka omu igulu, bwâjiyûbaka haguma n'abantu.

BAPOYX 3

¹ κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀκηδῶν κέκραγεν πρὸς σέ. ² ἄκουσον, κύριε, καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον σου. ³ ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶνα, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα. ⁴ κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, ἄκουσον δὴ τῆς προσευχῆς τῶν τεθνηκότων Ἰσραὴλ καὶ υἱῶν τῶν ἀμαρτανόντων ἐναντίον σου, οἳ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου θεοῦ αὐτῶν καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ κακά. ⁵ μὴ μνησθῆς ἀδικῶν πατέρων ἡμῶν, ἀλλὰ μνήσθητι χειρὸς σου καὶ ὀνόματός σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. ⁶ ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ αἰνέσομέν σε, κύριε. ⁷ ὅτι διὰ τοῦτο ἔδωκας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου, καὶ αἰνέσομέν σε ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι ἀπεστρέψαμεν ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν τῶν ἡμαρτηκότων ἐναντίον σου. ⁸ ἴδου ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, οὐ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ εἰς ὀνειδισμόν καὶ εἰς ἄρὰν καὶ εἰς ὀφλησιν κατὰ πάσας τὰς ἀδικίας πατέρων ἡμῶν, οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ ἡμῶν.

⁹ Ἀκουε, Ἰσραὴλ, ἐντολὰς ζωῆς, ἐνωτίσασθε γνῶναι φρόνησιν. ¹⁰ τί ἐστίν, Ἰσραὴλ, τί ὅτι ἐν γῇ τῶν ἐχθρῶν εἶ, ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, ¹¹ συνειάνθης τοῖς νεκροῖς, προσελογίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾄδου; ¹² ἐγκατέλιπες τὴν πηγὴν τῆς σοφίας. ¹³ τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ εἰ ἐπορεύθης, κατώκεις ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα. ¹⁴ μάθε ποῦ ἐστὶν φρόνησις, ποῦ ἐστὶν ἰσχύς, ποῦ ἐστὶν σύνεσις τοῦ γνῶναι ἅμα, ποῦ ἐστὶν μακροβίωσις καὶ ζωὴ, ποῦ ἐστὶν φῶς ὀφθαλμῶν καὶ εἰρήνη.

— ¹⁵ τίς εὗρεν τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς; ¹⁶ ποῦ εἰσὶν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν καὶ οἱ κυριεύοντες τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ¹⁷ οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τοῦ οὐρανοῦ ἐμπαίζοντες καὶ τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες καὶ τὸ χρυσίον, ᾧ ἐπεποιθείσαν ἄνθρωποι, καὶ οὐκ ἔστιν τέλος τῆς κτήσεως αὐτῶν, ¹⁸ οἱ τὸ ἀργύριον τεκταίνοντες καὶ μεριμνῶντες, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις τῶν ἔργων αὐτῶν; ¹⁹ ἠφανίσθησαν καὶ εἰς ᾄδου κατέβησαν, καὶ ἄλλοι ἀντανέστησαν ἀντ' αὐτῶν. ²⁰ νεώτεροι εἶδον φῶς καὶ κατώκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ ἐπιστήμης οὐκ ἔγνωσαν. ²¹ οὐδὲ συνῆκαν τρίβους αὐτῆς οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς· οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν πόρρῳ ἐγενήθησαν. ²² οὐδὲ ἠκούσθη ἐν Χανααν οὐδὲ ὤφθη ἐν Θαιμαν, ²³ οὔτε υἱοὶ Ἀγαρ οἱ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερραν καὶ Θαιμαν οἱ μυθολόγοι καὶ οἱ ἐκζητῆται τῆς συνέσεως ὁδὸν τῆς σοφίας οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς.— ²⁴ ὦ Ἰσραὴλ, ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ καὶ ἐπιμῆκης ὁ τόπος τῆς κτήσεως αὐτοῦ. ²⁵ μέγας καὶ οὐκ ἔχει τελευτὴν, ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος. ²⁶ ἐκεῖ ἐγεννήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ οἱ ἀπ' ἀρχῆς, γενόμενοι εὐμεγέθεις, ἐπιστάμενοι πόλεμον. ²⁷ οὐ τούτους ἐξελέξατο ὁ θεὸς οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστήμης ἔδωκεν αὐτοῖς. ²⁸ καὶ ἀπώλοντο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν φρόνησιν, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν.— ²⁹ τίς

ⁿ3.24 Enyumpa ya Nyamuzinda, kwo kuderha igulu.

ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλαβεν αὐτὴν καὶ κατεβίβασεν αὐτὴν ἐκ τῶν νεφελῶν; ³⁰ τίς διέβη πέραν τῆς θαλάσσης καὶ εὗρεν αὐτὴν καὶ οἶσει αὐτὴν χρυσοῦ ἐκλεκτοῦ; ³¹ οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον αὐτῆς·

³² ἀλλὰ ὁ εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτὴν, ἐξεῦρεν αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ· ὁ κατασκευάσας τὴν γῆν εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ἐνέπλησεν αὐτὴν κτηνῶν τετραπόδων· ³³ ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς, καὶ πορεύεται, ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκουσεν αὐτῷ τρόμῳ· ³⁴ οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ εὐφράνθησαν, ³⁵ ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπον Πάρεσμεν, ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι αὐτούς· ³⁶ οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ³⁷ ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακωβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· ³⁸ μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὥφθη καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συνανέστραφη.

4

¹ Obushinganyanya, co citabu c'Amarhegeko ga Nyamuzinda, na mahano ga kulama ensiku n'amango. Ngasi boshi bagashimba, bashobōla akalamo, ci abagaleka, kufa banafa. Kukwânine okuba n'obushinganyanya

² Galuka, mashi Yakobo, ogashimbe, shubira emunda omulengêzi guli obu wacibona.

³ Irengelwawe orhalihe wundi, nîsi erhi okuhâ ishanja ly'ebigolo obunguke bwâwe.

⁴ Rhuli bany'iragi, mâshi Israheli: bulya ebisîmîsa Nyamuzinda rhwe byâfululîrwe.

III. Emirenge n'omulangaliro gwa Yeruzalemu

⁵ Ozibuhe, lubaga lwâni, we kashambala k'Israheli!

⁶ Bâmmuguzize emw'amashanja, ci kwône murhâhere. Mwâbihîre Nyamuzi-nda co carhumire muhânwa omu maboko g'abashombanyi.

⁷ Bulya mwagayîsize Lulema, mwârherekêra abazimu, mwâleka Nyamuzinda.

⁸ Mwâliyibagire ommuhâ eci mwalya, Nyamuzinda w'ensiku n'amango, mwâgayîsa na Yeruzalemu, nyoko.

⁹ Bulya erhi âbona oburhe bwa Nyamuzinda bumujakwo, aderha, erhi:

Yeruzalemu ârhuliriza abana bâge balulize

«Muyumve, mwe balungu ba Siyoni; Nyamuzinda antumire ibala likulu.

¹⁰ Nâbwine oku bagala bâni na bâli bâni bahekwa buja, n'okwo kwârhenga e-mwa Nyamuzinda.

¹¹ Nakag'ibalera erhi nambasîmire, erhi bâhekwa bujâ, nalaka nalakûla.

¹² Mumanyage ntâye ocîshingirage oku ndi: nie nyamugosha na namunyagwa. Niono nkola kahumba erhi byâha by'abana bâni birhuma, bulya bâvunyire Amarhegeko ga Nyamuzinda,

¹³ barhamanyaga amahano gâge, barhageraga omu njira z'amarhegeko ga Nyamuzinda, barhanashimbaga enjira y'okubalera omu bushinganyanya bwâge.

¹⁴ Balya balungu ba Siyoni bayishage! Mukengere obujâ Nyamubâho ahizire- mwo bagala bâni na bâli bâni.

¹⁵ Bulya âbanisirekwo ishanja lyarhenga ihanga, ishanja lirhafa nshonyi, lya lulimi lurhumvûbwa, lirhakenga mushosi, lirhafa mwana na cirhaba bwo-njo;

¹⁶ Iyo lyâhesire abana bazigirwa b'omukana, lyâmusiga buhumba amafirwa na bâli bâge,

¹⁷ Niono, kurhi nâmmurhabalaga,

¹⁸ Olya wammurhuliragakwo ago mahanya, ye wânammukula omu nfune z'abashombanyi binyu,

¹⁹ Kanyi, bana bâni, mucîgendere, niehe nie oyu namalekwa mpugalîre, omu buhumba;

²⁰ nahogwire ecishûli c'omurhûla nayambala sunzu w'emishîbo; nâkaz'ilakira Ow'Enyanya ensiku z'akalamo kâni zoshi,

²¹ Muzibuhe, bana bâni! Mulakire ernunda Nyamuzinda ali, âmmurhenza mw'obwo burhegesi bubî, âmmukula omu maboko g'abashombanyi bi-nyu;

²² bulya niehe Nyamubâho ye mpiziremwo obulangalîre bw'okucira kwinyu, nyunjwîre mwishingo gwarhenga emw'Omwîmâna: obwonjo bwâmmuyîshira kurhenga emw'Omwîmâna Mucunguzi winyu,

²³ Bulya nâmmulekaga mwagenda omu malumwa n'amalibuko, ci kwône Nyamuzinda âshub'immugalula emunda ndi omu masîma n'omwishingo gw'ensiku zoshi,

²⁴ Nk'okûla abalungu ba Siyoni badwîrhe babona obujâ mulimwo buno, ntyo kwo bânabona obucire bwinyu bwa muli Nyamuzinda, bwâmmuyîshira omu bushagaluke bunene, oku irenge lya

- Nyamubâho,
²⁵ Bana bâni, mulembere obukunizi bwâmmurhengeraga emwa Nyamuzinda, Omushombanyi wâwe akulibuzize, ci kwône orhâyimang'ibone oku âherêrekera onamulabarhe igosi,
²⁶ Abana bâni bazigirwa bàgezire omu njira z'olukalabuye, abashombanyi bàbaheka n'emisi ak'ezajibâgwa.
²⁷ Mucisêze, bana bâni, muyakûze Nyamuzinda. Ye wâmmushûrhaga, Ye wânammulembûla.
²⁸ Nk'oku mwâgwerhe omuhigo gw'okuhabukira kulî na Nyamuzinda, ntyo kwo mugalukage, mulongereze Nyamuzinda kal'ikumi kulusha burhanzi.
²⁹ Bulya Ye wâmmuhiragakwo obu buhanya, Ye wânashub'immuha obusîme bw'ensiku n'amango, âmmucize.

Omulangaliro gwa Yeruzalemu

- ³⁰ Zibuha, Yeruzalemu. Olya wâkuhaga izîno lyâwe, âkurhûliriza^o.
³¹ Buhanya bwâbo balya bâkukoleraga amaligo banacishingira okuhanyagala kwâwe!
³² Biri bihanya birya bishagala abana bâwe balimwo bujâ! Ciri cihanya eci-shagala cayankiriraga abana bâwe.
³³ Bulya, nka kulya cakushekeraga erhi ohirima, canacishingira okushâbûka kwâwe, ntyo kwo naco câlumwa n'okuhongoka kwâco conene;
³⁴ nâcinyaga omwishingo gw'okubona cibamwo bantu banji, n'omuhimbo gwaâco gwahinduka malibuko;
³⁵ bulya Nyamubâho w'ensiku n'amango acirhulirakwo omuliro gw'ensiku nyi-nji cibe icumbi lya bashetâni nsiku nyinji bwenêne.
³⁶ Yeruzalemu, lola Ebushoshokero bw'izûba, obone obusîme bukuyîshîre ku-rhenga emwa Nyamuzinda.
³⁷ Alaga, bayîshire abana wâbonaga bagenda, bayîshire, bashubûzinye kurhe-nga ebushoshokero kuhika ebuzikiro oku kanwa k'Omwîmâna, bâyisha bacishingira irenge lya Nyamuzinda.

BAPOYX 4

¹ αὕτη ἡ βίβλος τῶν προσταγμάτων τοῦ θεοῦ καὶ ὁ νόμος ὁ ὑπάρχων εἰς τὸν αἰῶνα· πάντες οἱ κρατοῦντες αὐτῆς εἰς ζωὴν, οἱ δὲ καταλείποντες αὐτὴν ἀποθανοῦνται.— ² ἐπιστρέφου, Ιακωβ, καὶ ἐπιλαβοῦ αὐτῆς, διόδευσον πρὸς τὴν λάμπιν κατέναντι τοῦ φωτὸς αὐτῆς. ³ μὴ δῶς ἐτέρῳ τὴν δόξαν σου καὶ τὰ συμφέροντά σοι ἔθνη ἀλλοτρίῳ. ⁴ μακάριοί ἐσμεν, Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἄρεστὰ τῷ θεῷ ἡμῖν γνωστά ἐστί. ⁵ Θαρσεῖτε, λαὸς μου, μνημόσυνον Ἰσραὴλ. ⁶ ἐπράθητε τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εἰς ἀπώλειαν, διὰ δὲ τὸ παροργίσαι ὑμᾶς τὸν θεὸν παρεδόθητε τοῖς ὑπεναντίοις. ⁷ παρωξύνετε γὰρ τὸν ποιήσαντα ὑμᾶς θύσαντες δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ. ⁸ ἐπελάθεσθε δὲ τὸν τροφεύσαντα ὑμᾶς θεὸν αἰώνιον, ἐλυπήσατε δὲ καὶ τὴν ἐκθρέψασαν ὑμᾶς Ἰερουσαλημ. ⁹ εἶδεν γὰρ τὴν ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ εἶπεν ᾿Ακούσατε, αἱ πάροικοι Σιών, ἐπήγαγεν μοι ὁ θεὸς πένθος μέγα. ¹⁰ εἶδον γὰρ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου καὶ τῶν θυγατέρων, ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. ¹¹ ἔθρεψα γὰρ αὐτοὺς μετ' εὐφροσύνης, ἐξαπέστειλα δὲ μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πένθους. ¹² μηδεὶς ἐπυχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ καὶ καταλειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν· ἡρημώθην διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τέκνων μου, διότι ἐξέκλιναν ἐκ νόμου θεοῦ, ¹³ δικαιώματα δὲ αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ ἐπορεύθησαν ὁδοῖς ἐντολῶν θεοῦ οὐδὲ τρίβους παιδείας ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ἐπέβησαν. ¹⁴ ἐλθάτωσαν αἱ πάροικοι Σιών, καὶ μνήσθητε τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν υἱῶν μου καὶ θυγατέρων, ἣν ἐπήγαγεν αὐτοῖς ὁ αἰώνιος. ¹⁵ ἐπήγαγεν γὰρ ἐπ' αὐτοὺς ἔθνος μακρόθεν, ἔθνος ἀναιδὲς καὶ ἀλλόγλωσσον, οἱ οὐκ ἠσχύνθησαν πρεσβύτην οὐδὲ παιδίον ἠλέησαν. ¹⁶ καὶ ἀπήγαγον τοὺς ἀγαπητοὺς τῆς χήρας καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τὴν μόνην ἡρῆμωσαν. ¹⁷ ἐγὼ δὲ τί δυνατὴ βοηθῆσαι ὑμῖν; ¹⁸ ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν τὰ κακὰ ὑμῖν ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ὑμῶν. ¹⁹ βαδίζετε, τέκνα, βαδίζετε, ἐγὼ γὰρ κατελείφθην ἔρημος. ²⁰ ἐξεδυσάμην τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, ἐνεδυσάμην δὲ σάκκον τῆς δεήσεώς μου, κεκράξομαι πρὸς τὸν αἰώνιον ἐν ταῖς ἡμέραις μου.— ²¹ Θαρσεῖτε, τέκνα, βοηῆσατε πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ δυναστείας, ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν. ²² ἐγὼ γὰρ ἤλπισα ἐπὶ τῷ αἰωνίῳ τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, καὶ ἤλθεν μοι χαρὰ παρὰ τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ, ἣ ἤξει ὑμῖν ἐν τάχει παρὰ τοῦ αἰωνίου σωτῆρος ὑμῶν. ²³ ἐξέπεμψα γὰρ ὑμᾶς μετὰ πένθους καὶ κλαυθμοῦ, ἀποδώσει δὲ μοι ὁ θεὸς ὑμᾶς μετὰ χαρμοσύνης καὶ εὐφροσύνης εἰς τὸν αἰῶνα. ²⁴ ὥσπερ γὰρ νῦν ἐωράκασιν αἱ πάροικοι Σιών τὴν ὑμετέραν αἰχμαλωσίαν,

^o4.30 Omwandisi amarhuliriza ecihugo ca Yeruzalemu omu kucilaganya Omucunguzi wayi-sh'iciyûbaka buhyahya. Omulêbi ali adesa Yeruzalemu omu nderho ziri zayîbusa Iz 40-55; Yer 31-33.

οὕτως ὄψονται ἐν τάχει τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ὑμῶν σωτηρίαν, ἣ ἐπελεύσεται ὑμῖν μετὰ δόξης μεγάλης καὶ λαμπρότητος τοῦ αἰωνίου. ²⁵ τέκνα, μακροθυμήσατε τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπελθοῦσαν ὑμῖν ὀργὴν· κατεδίωξέν σε ὁ ἐχθρὸς σου, καὶ ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν ἐν τάχει καὶ ἐπὶ τραχήλους αὐτῶν ἐπιβήσῃ. ²⁶ οἱ τρυφεροὶ μου ἐπορεύθησαν ὁδοὺς τραχείας, ἤρθησαν ὡς ποιμνιον ἡρπασμένον ὑπὸ ἐχθρῶν.— ²⁷ θαρσήσατε, τέκνα, καὶ βοήσατε πρὸς τὸν θεόν, ἔσται γὰρ ὑμῶν ὑπὸ τοῦ ἐπάγοντος μνεῖα. ²⁸ ὥσπερ γὰρ ἐγένετο ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ πλανηθῆναι ἀπὸ τοῦ θεοῦ, δεκαπλασιάσατε ἐπιστραφέντες ζητῆσαι αὐτόν. ²⁹ ὁ γὰρ ἐπαγαγὼν ὑμῖν τὰ κακὰ ἐπάξει ὑμῖν τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην μετὰ τῆς σωτηρίας ὑμῶν. ³⁰ Θάρσει, ἱερουσαλημ, παρακαλέσει σε ὁ ὀνομάσας σε. ³¹ δείλαιοι οἱ σὲ κακώσαντες καὶ ἐπιχαρέντες τῇ σῇ πτώσει, ³² δείλαιαι αἱ πόλεις αἷς ἐδόυλευσαν τὰ τέκνα σου, δειλαῖα ἡ δεξαμένη τοὺς υἱοὺς σου. ³³ ὥσπερ γὰρ ἐχάρη ἐπὶ τῇ σῇ πτώσει καὶ εὐφράνθη ἐπὶ τῷ πτώματί σου, οὕτως λυπηθήσεται ἐπὶ τῇ ἐαυτῆς ἐρημίᾳ. ³⁴ καὶ περιελῶ αὐτῆς τὸ ἀγαλλίαμα τῆς πολυοχλίας, καὶ τὸ ἀγαυρίαμα αὐτῆς ἔσται εἰς πένθος. ³⁵ πῦρ γὰρ ἐπελεύσεται αὐτῇ παρὰ τοῦ αἰωνίου εἰς ἡμέρας μακράς, καὶ κατοικηθήσεται ὑπὸ δαιμονίων τὸν πλείονα χρόνον.— ³⁶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς, ἱερουσαλημ, καὶ ἰδὲ τὴν εὐφροσύνην τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ σοι ἐρχομένην. ³⁷ ἰδοὺ ἔρχονται οἱ υἱοὶ σου, οὓς ἐξαπέστειλας, ἔρχονται συνηγμένοι ἀπ' ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντες τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ.—

5

- ¹ Yeruzalemu, ohogole omushangi gw'emishîbo n'oburhe, oyambale obu-uze bw'irenge Iya Nyamuzinda ensiku n'amango.
- ² Ocîhundikire ecishûli c'obushinganyanya bwarhenga emwa Nyamuzinda, ohire n'ishûngwe ly'irenge Iya Nyamubâho w'ensiku n'amango oku irhwe lyâwe.
- ³ Bulya Nyamuzinda ayêrekana obwinja bwâwe omu igulu lyoshi linaba idako ly'amalunga,
- ⁴ ânakuhe izîno oku nsiku zoshi, eryo izîno ly'eri^p: «Murhûla-gwa-Bushinganyanya», na «Irenge-Iya-Bukuze».
- ⁵ Yimuka, Yeruzalemu, oyimange ahalengerire, olabe ebushoshôkero bw'izûba, lola oku abana bâwe bashubûzibwe n'akanwa k'Omwîmâna kurhenga ebuzikiro bw'izûba kuhika emunda lishoshoka, erhi banashangalusire oku Nyamuzinda anakengîre.
- ⁶ Bârhenzire omu mihango yâwe bâgenda n'amagulu, erhi baminisirwe n'abashombanyi, ci Nyamuzinda âkugalulîrebo, badwîrhwe omw'ire-nge nka kula bahêka entebe y'omwâmi.
- ⁷ Bulya Nyamuzinda ânârhegesire okuyofiha ngasi ntondo elihûsire, Iyo igulu lyoshi liyumânana, ntyo Israheli anahash'igenda kwinja omu ire-nge Iya Nyamuzinda.
- ⁸ Ciru n'emizirhu na ngasi murhi gwa buku buhumula bwinja, nayo yaârheganyîze Israheli ecihoho câyo, oku bulonza bwa Nyamuzinda.
- ⁹ Bulya Nyamuzinda âhêka Israheli n'obusîme, omu bulangashane bw'ire-nge lyâge, omu lukogo n'obushinganyanya bwârhenga emwage.

IV. Amaruba ga Yeremiya

Empamîso y'amaruba Yeremiya^q arhumiraga abagwârthagwa bahêkwa bujà e Babiloni n'omwâmi w'e Babiloni, mpu ababwire ebi Nyamuzinda amu-rhumire.

BAPOYX 5

¹ ἔκδυσαι, ἱερουσαλημ, τὴν στολὴν τοῦ πένθους καὶ τῆς κακώσεώς σου καὶ ἔνδυσαι τὴν εὐπρέπειαν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόξης εἰς τὸν αἰῶνα. ² περιβαλοῦ τὴν διπλοῖδα τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δικαιοσύνης, ἐπίθου τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν σου τῆς δόξης τοῦ αἰωνίου. ³ ὁ γὰρ θεὸς δείξει τῇ ὑπ' οὐρανὸν πάσῃ τὴν σὴν λαμπρότητα. ⁴ κληθήσεται γάρ σου τὸ ὄνομα παρὰ τοῦ θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα Εἰρήνη δικαιοσύνης καὶ δόξα θεοσεβείας.— ⁵ ἀνάσθηθι, ἱερουσαλημ, καὶ στηθὶ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ περίβλεψαι πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἰδέ σου συνηγμένα τὰ τέκνα ἀπὸ ἡλίου δυσμῶν ἕως ἀνατολῶν τῷ ῥήματι τοῦ ἁγίου χαίροντας τῇ τοῦ θεοῦ μνεῖα. ⁶ ἐξῆλθον γὰρ παρὰ σοῦ πεζοὶ ἀγόμενοι ὑπὸ ἐχθρῶν, εἰσάγει δὲ αὐτοὺς ὁ θεὸς πρὸς σὲ αἰρομένους μετὰ δόξης ὡς θρόνον βασιλείας. ⁷ συνέταξεν γὰρ ὁ θεὸς ταπεινοῦσθαι πᾶν ὄρος ὑψηλὸν καὶ θῖνας ἀενάους καὶ φάραγγας πληροῦσθαι εἰς ὁμαλισμὸν τῆς γῆς, ἵνα βαδίσῃ Ἰσραηλ ἀσφαλῶς τῇ τοῦ θεοῦ δόξῃ.

^p5.4 Agandi mazîno ga Yeruzalemu, rhulole muli Iz 1, 26; 60, 14; Yer 33, 16; Eze 48, 35. Izîno lihyahya lirhengerîre kuli Iz 43, 1; 56, 5-6; 62, 2. 4. 12.

^q5.9 omu cihebraniya, oyu mulêbi aderhwa YEREMIYAHU

⁸ ἐσκίασαν δὲ καὶ οἱ δρυμοὶ καὶ πᾶν ξύλον εὐωδίας τῷ Ἰσραὴλ προστάγματι τοῦ θεοῦ· ⁹ ἡγήσεται γὰρ ὁ θεὸς Ἰσραὴλ μετ' εὐφροσύνης τῷ φωτὶ τῆς δόξης αὐτοῦ σὺν ἐλεημοσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ τῇ παρ'

6

IV. Amaruba ga Yeremiya

Empamîso y'amaruba Yeremiya^r arhumiraga abâgwârthagwa bahêkwa bujà e Babiloni n'omwâmi w'e Babiloni, mpu ababwîre ebi Nyamuzinda amu-rhumire.

¹ Mwâlulizibwa na Nabukondonozori, mwâmi w'e Babiloni, muhêkwe e Babiloni, erhi ebyâha mwâjizire birhuma^s. ² Hano muhika eyo Babiloni, mwâbêrayo myaka minji bwenêne, ciru kuhika oku mabu-rhwa nda; ci kwône buzinda, nâmmurhenza eyo munda n'omurhûla. ³ Kurhe-nga ene, eyo munda e Babiloni mwakaz'ibonayo banyamuzinda b'amarhale, ab'amasholo n'ab'emirhi, abakaz'ibarihulwa aha lurhugo banayôbohya amashanja bwenêne. ⁴ Mumanye! Murhashimbaga okw'ebyo bigolo, erhi nîsi mpu mwayôboha abo banyamuzinda^t ⁵ hano mukaz'ibona orhutù rhw'abantu rhuli e-nyuma n'embere zâbo rhwaja rhwabaharâmya. Ci munakaz'iderha omu mu-rhima gwinyu, erhi: «Yagirwa, Nyakasane, wenene rhukwânine okuharâmya.» ⁶ Bulya malahika wâni ali ekarhî kinyu, ye washibirira akalamo kinyu. ⁷ Bulya, olulimi lw'ebyo bibomborogo lwakomezibagwa n'omulenga, banababwikirakwo ehyûla hy'amasholo n'amarhale; biba bibomborogo, birha-nkashash'iderha ciru n'ehitya. ⁸ Nka kula omwana-nyere analongereza eby'omulimbo, abo bantu banarhôle amasholo batulemwo ishungwê bahira oku marhwe g'abo banyamuzinda wâbo. ⁹ Haligi n'amango abadâhwa bâbo babazi-mba ago masholo n'ago marhale, bagakolese oku makwânane gâbo bone, ¹⁰ ciru banalinde bagahêkera n'abakazi b'ebishungu babêra omu nyumpa y'e-nyanya. N'abo banyamuzinda b'amarhale, b'amasholo n'ab'emirhi, banabaya-mbike emyambalo nka bantu. ¹¹ Ci kwône bonene barhankacicingakwo ngisha erhi nnundo, oku bayambîrhage ntyo emyambalo y'obwâmi, abantu bana-kaz'ibahôrhola amalanga, bulya akatulo k'omu mpêro zâbo kanakaz'ibayudû kirakwo kanji bwenêne. ¹² Abo banyamuzinda, banabemwo ofumhasire akarhî k'obukulu nka mucirânuzi wa cihugo, n'obwo ciru arhankashash'iyîrha owamu-jirire kubî, ¹³ banabemwo n'ofumbasire engôrho n'embasha, cikwône arha-nkacicinga oku bîrha n'oku bishambo. ¹⁴ Kwo binaligi oku barhabâ banyamuzi-nda, kuziga murhabayôbohaga! ¹⁵ Nka kula endaha mbere erhakolesibwa kuli bici, ¹⁶ kwo n'abo banyamuzi-nda bali ntyo amango bamabahira omu mpêro zâbo: amasû gâbo ganayunjule katulo kabalazibwa n'abantu bajà omu luhêro. ¹⁷ Na kula owajacîre mwâmi bamuhamikira omu nyumpa, balinda okugend'imuniga, ntyo kwo abadâhwa bahamika empêro n'enyumvi buzibuzibu n'orhuhamikizo, mpu abo ba-nyamuzinda bankahêkwa n'ebishumûsi. ¹⁸ Banayâse orhumole rhunji rhunji kulusha orhu bankaciyâkiza bonene, n'obwo abo banyamuzinda barhankaha-sh'ibona ciru n'akaguma mulirhwo. ¹⁹ Kwo bali nk'era mitungo y'oluhêro: aba- ntu banaderhe mpu enahabe erhi yanalundugusirwe omu ndalâla, nabo ennu-ndo erhenge omu idaho enabalundugurhe haguma n'emyambalo yâbo, barhanayumve. ²⁰ Barhabona oku busû bwâbo bwayiruhire n'omugi gw'omu luhêro. ²¹ Bakubukubu, orhwiremberembe n'orhundi rhunyunyi, ebyo byoshi binakaz'ibabalalira oku mubiri gwâbo n'oku irhwe, ciru na babûsi banakaz'i-bagerakwo. ²² Co mwamanyirakwo eco oku barhaba banyamuzinda; kuziga murhahiraga mukabayôboha! ²³ Baba bashîge masholo g'okubayinjihya, ci kwône nka nta muntu w'okukaz'igakulakwo engisha, bonene barhankagayinjihya mpu galangashane. Bulya erhi batulwa barhayumvagya akantu. ²⁴ Ebyo bibomborogo banabigule oku citwîro cidârhi. Ci kwônene birhayimbwamwo mûka gwa buzîne. ²⁵ Kulya kuba barhajira magulu, banaje babarhulwa aha lurhugo, buzira hicikirizô, baje bahûsa abantu amasû. Balya babarhumikira nabo zinali nshonyi kuli bo, bulya erhi bankarhibukira oku idaho barhankacizûsa bonene, kuhika abo bambali bâbo babarhabâle. ²⁶ Erhi abantu babayimanza, bonene barhankashash'icidu-nda, bakabayimanza oluhengu, barhankaderha mpu baciynamula bonene; n'erhi abantu babarherekêra entûlo, kunali nka kuzirhûla emifu. ²⁷ N'ebintu bâbarhulaga, abadâhwa bâbo banabiguze baciboneremwo obunguke; ciru n'ebindi bakâbo babirhwêsemwo omunyu, barhanaderhe ciru mpu babihakwo omukenyi n'omuzamba. Omukazi oli omu mugongo n'owaciburhaga, banahu-ma oku

^r6.0 Yereiya, omu cihebraniya ye YEREMIYAHU oyo enfasasè n'ecigereki byahindwire Yeremiya, bulya enfasasè n'ecigereki bijira embaka z'okuhubula erq herufi H, omu cihebraniya ba h bali basharhu: babiri b'ebiraka n'ozahubulwa nka mashi, kiswahili erhi cingereza

^s6.1 Aga maruba gâlîshambîre kuli ngasi baharâmya banyamuzinda bâbo b'obunywesi.

^t6.4 Lola Yer 10, 1-16; Iz 40, 20.

ntũlo z'abo banyamuzinda.²⁸ Kuziga mwanamanyiraga kw'ezo nyiga-nyo oku barhaba banyamuzinda, murhakâg'ibayôboha!²⁹ Kurhigi bankaderhwa Nyamuzinda menemene, n'obwo banakazi- rhumikira abo banyamuzinda b'amarhale, b'amasholo n'ab'emirhi?³⁰ Abadaâhwa banahêke engâlê omu mpêro zâbo, basharhule emyambalo bayambirhe, bacikungule emviri bamôme n'obwânwa, n'irhwe lirhali libwîkire:³¹ barha-ngirage balumba obwo n'okuyâmira embere za banyamuzinda wâbo nka bantu bali omu mishîbo.³² Abadâhwa banayanka emyambalo y'abo banyamuzinda bayiymbike bakâbo n'abana bâbo.³³ Abo banyamuzinda, obajirire kwinja e-rhi kuligo, ntâco bankahash'imugalulira; barhankanahash'iyimika mwâmi erhi kumuyîmûla.³⁴ Na kandi barhankahashivangulira omuntu obugale nîsi erhi okumuha ciru n'olusaranga luguma; nka hali owabuzire buyunjuliza eciragane abajirîre, barhakahasha okumudôsa ecarhumire.³⁵ Barhankayôkola omuntu omu lufu, erhi nîsi okurhenza omuzamba omu maboko ga cirimisi.³⁶ Barha- nkahurhûla omuhûrha; omuntu oli omu mbaka barhankamukûla muli zo,³⁷ e-rhi okufa omukana bwonjo, erhi ciru okubabalira enfûzi.³⁸ Abo banyamuzinda babwîke amarhale n'amasholo, kwo banali nka gala mabuye bahumba omu ntondo, ababarhumikira nshonyi zâbabumba.³⁹ Kurhigi rhwankacikebwa erhi kuderha nti bali banyamuzinda!⁴⁰ Abakaldeya nabo bone banababonese nshonyi: gala mango babona aka-duma bagend'ikayimanza embere za Baali, bamuhune mpu oyo muntu aderhe, nka kuno oyo nyamuzinda wâbo ankahash'iyumva^u; ⁴¹ ci barhankahash'irhima-nya kw'oko, bakabajandika, bulya nta kurhimanya bagwerhe!⁴² Abakazi banashwêkere omugozi ecibunu, baburhamale oku njira, barhangire bayôca omulolo ahali h'enshangi, ⁴³ na muguma muli bo akakululagwa n'omugera wacigerera mw'eyo njira, akagend'ihusha bo naye , nyamukazi erhi agaluka arhondêre okugayaguza owabo mpu barhayumanîni naye, bulya yehe ntâye wacimwishozire, n'omugozi gwâge ntâye wagutwîre.⁴⁴ Ngasi byoshi biyêrekire abo banyamuzinda, bunali bunyvesi; kurhigi bankalolwa erhi kuderhwa mpu bali banyamuzinda?⁴⁵ Babinji ba mirhi babakolaga n'abatuzi b'amasholo, barhankanahinduka mpu bashusha kundi-kundi okurhali kulya abo balenga balonzagya mpu bayoôrhe.⁴⁶ Ciru n'abo bâbakolaga bone barhankalama myâka minji.⁴⁷ Kurhigi obulenga bw'amaboko gâbo bwankaba banyamuzinda? Ntyo kwo abo bantu bayishisigira iburha lyabo obunyvesi n'enshonyi.⁴⁸ Ebîrha bikayishira abantu erhi mbaka ndebe, abadâhwa b'abo banyamuzinda banajire ihano ly'okulonza ngahi bagend'icifulika haguma na banyamuzinda bâbo.⁴⁹ Kurhigi barha-nkamaywa oku barhali banyamuzinda abarhankahash'icifulumula omu bîrha e-rhi kucicinga omu mbaka?⁵⁰ Binaba bintu bishîge amarhale n'amasholo, buzinda byâyish'ibonekana oku bunali bunyvesi bwone; embere za boshi, embere z'abantu n'amabî, n'oku nta cijiro ciru n'eciguma ca Nyamuzinda cibabâmwo.⁵¹ Ndigi yeki orhabwini oku kwo kunali abo barhali banyamuzinda"⁵² Bulya barhankayimika mwâmi omu cihugo, erhi okuniekeza abantu e-nkuba;⁵³ barhankatwa emmanja z'abantu, erhi kuciza olagirizîbwe, kwo banali kula hungwe abalala emalunga, nta buhashe bajira.⁵⁴ Oluhêro lw'abo ba-nyamuzinda babwîke amarhale n'amasholo erhi lwankagwârha muliro, abadâhwa bamwo banaciyâkire bafumye akakoba kabo, ci bôhc banasingônoko nka bisinde bya mirhi omu karhî k'engulumira.⁵⁵ Barhankahash'ilwîsa omwâmi e-rhi nîsi omushomhanyi.⁵⁶ Kurhigi omuntu ankayemêra erhi kucikebwa mpu bali banyamuzinda?⁵⁷ Abo banyamuzinda babwisirwe ecula c'amarhale n'amasholo, barha-nkahash'icifulumula omu maboko g'ebishambo erhi g'abanyazi, abacîgwârîre mîsi babanyaga ago masholo n'amarhale, babihêke haguma n'emyambalo bâlibayambisire, ciru barhankahash'icîrhabâla.⁵⁸ Kuziga okuba mwâmi wayeêrekana oburhwâli kwo kukulu; nîsi erhi ecirugu c'omu nyumpa cakolesibwa na nnaco co cikulu kulusha abo banyamuzinda b'obunyvesi; erhi ciru olumvi lw'omu nyumpa luyigalira ebirugu bimuli, lwo lukulu hali abo banyamuzinda.⁵⁹ Izûba, omwêzi n'enenyênzi bimoleka bijire omukolo byahîrwe, binaguyu-njulize;⁶⁰ omulazo nagwo, gukalangashana gunasimîse amasû; empûsi enahûse omu ngasi cihugo, ⁶¹ ebitû nabyo biyûkirize irhegeko byahîrwe na Nyamuzinda ly'okugera omu igulu lyoshi; n'omuliro gumanuka emalunga gusingônola ento- ntondo n'emizirhu, gunajire omukolo gwarhumirwe.⁶² Ci kwône, abo banyamuzi-nda barhahisiri kw'ebyo oku bwinja n'oku buhashe.⁶³ Kuziga ntâkwo rhwa-nkacikebwa erhi kuderha nti bali banyamuzinda, bulya banayabirwe n'okuciraânula, barhankanakwânana abantu bici.⁶⁴ Mumanyirage obwo oku barhali banyamuzinda, murhabayôbohaga!⁶⁵ Bulya barhankahash'ihêhêrera mwâmi erhi kumusûhira obwanga, ⁶⁶ nta cimanyîso c'oku nkuba bankahash'iyêreka abantu, barhankalangashana nk'i- zûba erhi kumoleka nka mwêzi.⁶⁷ Ensimba z'erubala zibalushire: bulya zohe zinalibirhire ahali ecigala zicifulike abazishimbire.⁶⁸ Nta kantu ciru n'akaguma kankayêrekana oku bali banyamuzinda, kuziga murhabayôbohaga!⁶⁹ Abo banyamuzinda bâbo b'emirhi bashîzirwe amasholo n'amarhale, kwo banali nka cisinde cigwîke omu ishwa ly'emyungu, co cirhalanga cici.⁷⁰ Nîîi e-rhi nk'ishaka lya mishûgi omu karhî k'ishwa, lyo lirhwâkwo ebinyunyi bya ngasi lubero, kandi erhi nka murhumba bakabulîre omu mwizimya, ntyo kwo bali abo banyamuzinda b'emirhi

^u6.40 Abakaldeya, aha, badâhwa ba Baali badesirwe. Rhulole muli Dan 2, 2.

bashîzirwe amasholo n'amarhale.⁷¹ Omu kubona emyambalo y'akaduku n'ecitâni byababolerakwo, lyo mwankamanya oku barhali banyamuzinda. Cazinda nabo bone balundugurhwa, bayish'ihinduka nshonyi.⁷² Omuntu mushinganyanya orhagashâniza nshusho ya muzimu ye mukulu, yeki wâyish'ifulumuka enshonyi!

LIBER BARUCH (BARUCH) 6

EXEMPLUM EPISTULAE QUAM MISIT HIEREMIAS AD ABDUCTOS CAPTIVOS IN BABYLONIAM A REGE BABYLONIORUM UT NUNTIARET ILLIS SECUNDUM QUOD PRAECEPTUM EST ILLI A DEO

¹ propter peccata quae peccastis ante deum abducemini in Babyloniam captivi a Nabuchodonosor rege Babylonum ² ingressi itaque in Babyloniam eritis illic annis plurimis et tempus longum usque ad generationes septem post hoc autem educam vos inde cum pace ³ nunc autem videbitis in Babyloniam deos aureos et argenteos et lapideos et ligneos in umeros portari ostentantes metum gentibus ⁴ videte ergo ne et vos similes efficiamini factis alienis et metuatis et metus vos capiat in ipsis ⁵ visa itaque turba de retro et ab ante adorantes dicite in cordibus vestris tibi oportet adorari Domine ⁶ angelus autem meus vobiscum est ipse autem exquiram animas vestras ⁷ nam lingua ipsorum polita a fabro ipsa etiam inaurata et inargentata falsa sunt et non possunt loqui ⁸ et sicut virgini amanti ornamenta ita accepto auro fabricati sunt ⁹ coronas certe habent aureas super capita sua dii illorum unde subtrahent sacerdotes ab eis aurum et argentum et erogant illud in semet ipsis ¹⁰ dant autem et ex ipso prostituti et meretrices ornant et iterum cum receperint illud a meretricibus ornant deos suos ¹¹ hii autem non liberantur ab erugine et tineis ¹² operti autem illis veste purpurea extergent faciem ipsorum propter pulverem domus qui est plurimus inter eos ¹³ sceptrum autem habet ut homo sicut iudex regionis qui in se peccantem non interficit ¹⁴ habet etiam gladium in manu et securem se autem de bello et a latronibus non liberat unde vobis notum sit quia non sunt dii ¹⁵ ne ergo timueritis eos sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur tales sunt et dii illorum ¹⁶ constituti illis in domo oculi eorum pleni sunt pulvere a pedibus introeuntium ¹⁷ et sicut alicui qui regem offendit circumseptae sunt ianuae aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum ita tutant sacerdotes ostia clusuris et seris ne a latronibus expolientur ¹⁸ lucernas accendunt illis et quidem multas ex quibus nullam videre possunt sunt autem sicut trabes in domo ¹⁹ corda vero eorum dicunt elingere serpentes qui de terra sunt dum comedent eos et vestimentum ipsorum et non sentiunt ²⁰ nigrae fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit ²¹ supra corpus eorum et supra caput volant noctuae et hirundines et aves etiam similiter et cattae ²² unde sciatis quia non sunt dii ne ergo timueritis eos ²³ aurum etiam quod habent ad speciem est nisi aliquis exterserit eruginem non fulgebunt neque enim dum conflarentur sentiebant ²⁴ ex omni pretio empta sunt in quibus spiritus non est in ipsis ²⁵ sine pedibus in umeris portantur ostentantes ignobilitatem suam hominibus confundantur etiam qui colunt ea ²⁶ propterea si ceciderint in terram a semet ipsis non surgent neque si quis eum statuerit rectum per semet ipsum stabit sed sicut mortuis munera eorum illis adponentur ²⁷ hostias illorum sacerdotes ipsorum vendunt et abutuntur similiter et mulieres eorum decerpentes neque infirmo neque mendicanti aliquid inperitunt ²⁸ de sacrificiis eorum fetae et menstruae contingunt scientes itaque ex his quia non sunt dii ne timeatis eos ²⁹ unde enim vocantur dii quia mulieres adponunt diis argenteis et aureis et ligneis ³⁰ et in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas et capita et barbas rasa quorum capita nuda sunt ³¹ rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui ³² a vestimento eorum auferent sacerdotes et vestiunt uxores suas et filios suos ³³ neque si quid mali patiantur ab aliquo neque si quid bonum poterunt retribuere neque regem constituere possunt neque auferre ³⁴ similiter neque divitias dare possunt neque malum retribuere si quis illis votum voverit et non reddiderit nec hoc requirent ³⁵ hominem a morte non liberant neque infimum a potentiore eripient ³⁶ hominem caecum ad visum non restituent de necessitate hominem non liberabunt ³⁷ viduae non miserebuntur neque orphanis beneficient ³⁸ lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei et lapidei aurei et argentei qui autem colunt illa confunduntur ³⁹ quomodo ergo aestimandum est aut dicendum illos esse deos ⁴⁰ adhuc enim ipsis Chaldaeis non honorantibus ea qui cum audierint mutum non posse loqui offerent illum ad Bel postulantibus ab eo loqui ⁴¹ quasi possint sentire qui non habent motum et ipsi cum intellexerint relinquent ea sensum enim non habent ipsi dii illorum ⁴² mulieres autem circumdatis funibus in viis sedent succedentes ossa olivarum ⁴³ cum autem aliqua ex ipsis adtracta ab aliquo transeunte dormierit proximae suae exprobrat quod ea non sit digna habita sicut ipsa neque funis eius disruptus sit ⁴⁴ omnia autem quae illis fiunt falsa sunt quomodo ergo aestimandum aut dicendum est esse illos deos ⁴⁵ a fabris autem et ab aurificibus facta sunt nihil aliud erint nisi id quod volunt esse sacerdotes ⁴⁶ aurifices ipsi etiam qui ea faciunt non sunt multi temporis numquid ergo possunt quae ab ipsis fabricata sunt esse dii ⁴⁷ reliquerunt autem falsa et obprobrium postea futuris ⁴⁸ nam cum

supervenerit illis proelium et mala cogitant post se sacerdotes ubi se abscondant cum illis ⁴⁹ quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii sunt qui nec de bello se liberant neque de malis se eripiunt ⁵⁰ nam cum sint lignea et inaurata et inargentata scietur postea quia falsa sunt gentibus universis et regibus quae manifestata sunt quia non sunt dii sed opera manuum hominum et nullum opus Dei in illis ⁵¹ unde ergo notum est quia non sunt dii sed opera manuum hominum et nullum Dei opus in ipsis est ⁵² regem regioni non suscitant neque pluviam hominibus dabunt ⁵³ iudicium quoque non discernent neque regionem liberabunt ab iniuria quia nihil possunt sicut corniculae inter medium caeli et terrae ⁵⁴ etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum aureorum et argenteorum sacerdotes quidem ipsorum fugient et liberabuntur ipsi vero sicut trabes in medio conburentur ⁵⁵ regi autem et bello non resistent quomodo ergo aestimandum est aut recipiendum quia dii sunt ⁵⁶ non a furibus neque a latronibus se liberabunt dii lignei et lapidei et inaurati et argentati quibus hii qui fortiores sunt ⁵⁷ aurum et argentum et vestimentum quod operti sunt auferent illis et abibunt nec sibi auxilium ferunt ⁵⁸ itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam aut vas in domo utile in quo gloriabitur qui possidet illud quam falsi dii vel ostium in domo quod custodit quae in ipsa sunt quam falsi dii ⁵⁹ sol quidem et luna sidera cum sint splendida et emissa ad utilitates obaudiunt ⁶⁰ similiter et fulgur cum apparuerit perspicuum est id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat ⁶¹ et nubes quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem perficiunt quod imperatum est eis ⁶² ignis etiam missus desuper ut consumat montes et silvas facit quod praeceptum est ei haec autem neque speciebus neque virtutibus uni eorum similia sunt ⁶³ unde neque aestimandum est neque dicendum esse illos deos quando non possint neque iudicium iudicare neque benefacere hominibus ⁶⁴ scientes itaque quia non sunt dii ne ergo timueritis eos ⁶⁵ neque enim regibus maledicent neque benedicent ⁶⁶ signa etiam in caelo gentibus non ostendunt neque ut sol lucebunt neque inluminabunt ut luna ⁶⁷ bestiae meliores sunt illis quae possunt fugere sub tectum ac prodesse sibi ⁶⁸ nullo itaque modo nobis est manifestum quia sunt dii propter quod ne timeatis eos ⁶⁹ nam sicut in cucumeraria formido nihil custodit ita sunt dii illorum lignei et argentei et inaurati ⁷⁰ eodem modo et in horto spina alba supra quam omnis avis sedet similiter et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii illorum lignei et inaurati et inargentati ⁷¹ a purpura quoque et marmore quae supra illos tineant scietis itaque quia non sunt dii ipsi etiam postremo comeduntur et erit obprobrium in regione ⁷² melior est homo iustus qui non habet simulacra nam erit longe ab obprobriis EXPLICIT LIBER BARUCH^v

^v6.72

Cf.

<https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/biblia-sacra-vulgata/read-the-bible-text/bibel/text/lesen/steIle/44/60001/69999/ch/3b787e08c1f8955bd0ba1e74c37c1039/> (11/12/2020). Omu mashi rhulole aga maruba ga Baruki, Ebibliya Ntagatifu, Verbum Bible, Kinshasa, 1992, Baruki 6 (11/12/2020).